

GIÁO DỤC LÒNG YÊU NƯỚC VÀ TINH THẦN DÂN TỘC THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ

NGUYỄN THỊ THU HOA*

Ngày nhận bài: 30/05/2017; ngày sửa chữa: 08/06/2017, ngày duyệt đăng: 13/06/2017.

Abstract: The article highlights importance of educating patriotism and national pride for students. Also, in the article, author chooses and proposes documents of former president Ho Chi Minh to educate patriotism and national pride for students in teaching history. Moreover, the article recommends some rules in teaching patriotism and national pride integrated into historical lessons.

Keywords: Patriotism, national pride, Ho Chi Minh ideology, teaching history.

Trong lịch sử (LS) đất nước, khi “dạy người”, ông cha ta đã rất coi trọng giáo dục môn LS. Từ thời phong kiến, các nho sinh phải ngày đêm đèn sách, gắng sức học cho thông kinh sử, để thi cử, đỗ đạt làm quan phụng sự dân tộc, quản lý đất nước. Sinh thời, Cụ Nguyễn Sinh Sắc đã dạy Nguyễn Tất Thành rất nhiều kiến thức, nhưng nhiều nhất vẫn là những bài học về LS. Những bài học này đã giúp người thanh niên Nguyễn Tất Thành sớm hun đúc lòng yêu nước và ý chí quyết tâm giải phóng dân tộc khỏi ách áp bức, cường quyền của đế quốc, phong kiến. Hiện nay, thực hiện chủ trương đúng đắn của Đảng, Bộ GD-ĐT đã đưa bộ môn *Tư tưởng Hồ Chí Minh* vào giảng dạy trong nhà trường. Do đó, việc giảng dạy tư tưởng Hồ Chí Minh cần phải được định hướng, dạy có hệ thống, cơ sở khoa học. Điều này sẽ đem đến cho học sinh (HS), sinh viên niềm tin, nhận thức đúng đắn, tránh được những biểu hiện sai lệch do tác động của xã hội. Từ nhận thức về tầm quan trọng đó, việc giáo dục tư tưởng yêu nước và tinh thần dân tộc theo tư tưởng Hồ Chí Minh trong dạy học LS ở trường phổ thông là hết sức cần thiết.

1. Tầm quan trọng của giáo dục lòng yêu nước, tinh thần dân tộc (TTDT) theo tư tưởng Hồ Chí Minh trong dạy học LS

1.1. Xác định tầm quan trọng của việc giáo dục TTDT theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Các bộ môn khoa học xã hội - nhân văn được dạy trong nhà trường, trước hết là *Ngữ văn, LS, Giáo dục công dân* rất có ưu thế trong việc giáo dục tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh cho thế hệ trẻ. Có thể nói, hầu hết sự hiểu biết mang tính khoa học cơ bản về tư tưởng Hồ Chí Minh mà HS có được ngày hôm nay chủ yếu được tiếp nhận thông qua các môn học, qua bài giảng của giáo viên cũng như giáo trình, sách giáo khoa, sách tham khảo.

Như vậy, việc gắn nội dung giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, tư tưởng yêu nước và TTDT của

Hồ Chí Minh nói riêng vào giảng dạy trong nhà trường là nhu cầu cấp thiết đối với việc đào tạo thế hệ trẻ trong công cuộc xây dựng đất nước. Vấn đề đặt ra là phải xây dựng được nội dung, xác định phương pháp... phù hợp thì việc dạy học mới đạt hiệu quả thiết thực. Việc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta trong tình hình thế giới có nhiều biến động, có sự đan xen chặt chẽ giữa thuận lợi và khó khăn, thời cơ và nguy cơ, thách thức, cho nên không thể không ảnh hưởng đến suy nghĩ, thái độ của HS, nhất là khi bị tuyên truyền xuyên tạc. Vì vậy, phải làm cho các em nhận thức và thể hiện lòng yêu nước, yêu dân tộc, yêu chủ nghĩa xã hội và kính yêu Bác Hồ.

1.2. Một số nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về lòng yêu nước, tinh thần dân tộc. TTDT Việt Nam là ý thức dân tộc đã được hình thành trong suốt quá trình LS và được biểu hiện ở các giá trị trong truyền thống văn hóa của người Việt; là sự kết tinh và thăng hoa của các giá trị truyền thống của dân tộc; trong đó, *tinh thần yêu nước* và *tinh thần độc lập dân tộc* là 2 giá trị truyền thống chủ đạo. Trong các cuộc đấu tranh giành độc lập, giải phóng dân tộc, TTDT đã được phát huy cao độ. Vì vậy, dân tộc Việt Nam không chịu khuất phục bất cứ một thế lực nào.

Hồ Chí Minh quan niệm: - Yêu nước là đấu tranh vì độc lập, tự do cho dân tộc, vì cuộc sống ấm no, hạnh phúc cho nhân dân; - Độc lập, tự do là quyền thiêng liêng bất khả xâm phạm của các dân tộc; - Chủ nghĩa dân tộc chân chính là động lực thúc đẩy đấu tranh giành độc lập; - Mối quan hệ giữa độc lập, dân tộc với chủ nghĩa xã hội; - Mối quan hệ giữa chủ nghĩa yêu nước với chủ nghĩa quốc tế. Như vậy, giáo viên phải gắn những nội dung trên nhằm giáo dục cho HS lòng yêu nước và TTDT vào những bài học phù hợp trong dạy học LS.

* Trường Đại học Giao thông vận tải

Trong bối cảnh toàn cầu hoá hiện nay, việc giữ vững và phát huy TDTĐ được thể hiện ở chỗ: - Giữ gìn và phát huy các giá trị truyền thống tạo nên bản sắc văn hoá của dân tộc; - Tìm mô hình phát triển phù hợp với điều kiện của Việt Nam để thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh; - Chủ động hội nhập quốc tế, tăng cường đối thoại với các nền văn hóa khác để tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, làm giàu thêm bản sắc văn hóa dân tộc là phương thức hữu hiệu để thực hiện điều đó.

2. Vai trò của nhà trường trong việc giáo dục tư tưởng yêu nước và TDTĐ theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Nhà trường có vai trò quan trọng trong việc tuyên truyền giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung và lòng yêu nước, TDTĐ nói riêng cho thế hệ trẻ, vì nhà trường từ bậc tiểu học đến đại học, trung học chuyên nghiệp đều hướng tới mục tiêu đào tạo con người Việt Nam phát triển toàn diện, có năng lực, có tri thức, được giáo dục theo quan điểm của chủ nghĩa Mác-Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Các bộ môn khoa học được giảng dạy trong nhà trường, ngoài tri thức khoa học cơ bản, nội dung kiến thức được định hướng rõ rệt trong việc giáo dục tư tưởng cho HS. Những tri thức về cuộc đời và sự nghiệp cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh được thể hiện khá rõ và chiếm vị trí quan trọng trong các chương trình giảng dạy ở nhà trường, đặc biệt trong các bộ môn khoa học xã hội (*Ngữ văn, LS, Giáo dục công dân*). Ngay từ bậc tiểu học, hình ảnh kính yêu, gần gũi của Bác Hồ đã in đậm dấu ấn trong các em. Ở bậc trung học cơ sở, một số nội dung LS gắn liền với quá trình hoạt động của Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh như: Hoạt động của Nguyễn Ái Quốc ở nước ngoài (1919-1925); Nguyễn Ái Quốc với quá trình thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam; Nguyễn Ái Quốc với việc thành lập Mặt trận Việt Minh và chuẩn bị cho Cách mạng tháng Tám; Bác Hồ với *Tuyên ngôn Độc lập*, thành lập nước Việt Nam dân chủ cộng hoà. Ở bậc phổ thông trung học, những tri thức LS về hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh được trình bày kĩ hơn và "lồng" với kiến thức LS dân tộc. Qua các bài học LS, HS không chỉ hiểu về những cống hiến của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với dân tộc, phong trào cách mạng thế giới, hiểu hơn mối quan hệ giữa lãnh tụ với quần chúng, dấu ấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với tiến trình cách mạng nước ta.

Nhà trường là nơi giáo dục, đào tạo có mục đích, có nội dung, chương trình thống nhất. Khoảng thời gian chủ yếu của lứa tuổi này là học kiến thức, trau dồi chuyên môn nghiệp vụ, sinh hoạt tập thể. Vì vậy, đây

là môi trường rất tốt để truyền bá giáo dục thế hệ trẻ về tư tưởng Hồ Chí Minh. Như vậy, nhà trường có vai trò hết sức quan trọng, có vị trí đặc biệt, thông qua quá trình dạy học, để giáo dục cho HS tư tưởng Hồ Chí Minh, hình thành phẩm chất, năng lực của con người mới xã hội chủ nghĩa.

3. Một số nguyên tắc dạy học tích hợp nội dung tư tưởng về lòng yêu nước và TDTĐ trong môn LS

Môn LS có nhiệm vụ cung cấp những tri thức về LS phát triển của xã hội loài người từ khi loài người xuất hiện đến nay, đó là những kiến thức LS thế giới, LS dân tộc về tất cả các mặt (kinh tế, chính trị, văn hoá...) nhằm dựng lại những bức tranh toàn cảnh về quá khứ một cách khách quan, sống động, về truyền thống đấu tranh bất khuất trong dựng nước và giữ nước của dân tộc, truyền thống nhân đạo sâu sắc và rất nhiều những truyền thống, giá trị cao đẹp khác của dân tộc Việt Nam. Việc dạy học gắn nội dung kiến thức về tư tưởng và tấm gương Hồ Chí Minh với khoá trình LS dân tộc cần phải tuân thủ một số yêu cầu, nguyên tắc sư phạm:

3.1. Thực hiện giáo dục tình cảm, thái độ, tư tưởng cho HS qua dạy học LS. Việc giáo dục tư tưởng nói chung, về đạo đức cách mạng Hồ Chí Minh nói riêng phải được tiến hành trên cơ sở nguyên tắc sau: - Trình bày, khai thác nội dung sự kiện; - Nêu kết luận khái quát về sự kiện; - Vận dụng sáng tạo, cụ thể những kiến thức khoa học về nội dung sự kiện trong hoạt động thực tiễn và tiếp thu kiến thức mới.

3.2. Bồi dưỡng kĩ năng, phát huy tính tích cực của HS trong giáo dục tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh khi dạy học LS. Đây là việc vận dụng nguyên tắc, phương hướng giáo dục của Đảng về giáo dục, về tự giáo dục, hình thành và phát triển năng lực của HS trên cơ sở phát huy tính tích cực, chủ động sáng tạo.

Ở đây có hai vấn đề cần chú ý: - Làm cho HS tự nguyện, năng động, tự giác, tích cực học tập LS, tích hợp với nội dung tư tưởng và tấm gương Hồ Chí Minh, cần khơi dậy ở các em nhận thức cần thiết phải học tập, giáo dục (tự học, tự giáo dục), say mê, hứng thú học tập; - Bồi dưỡng năng lực, rèn luyện năng lực trong việc học tập, tự giáo dục, vận dụng kiến thức đã học.

3.3. Việc giáo dục tư tưởng nói chung, giáo dục tư tưởng về tấm gương Hồ Chí Minh nói riêng trong dạy học LS ở trường phổ thông phải dựa trên cơ sở sự kiện LS cơ bản, tức là những sự kiện chính xác, cơ bản, điển hình. Vì vậy, việc tích hợp nội dung các bài học LS với nội dung tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh phải dựa theo "chuẩn

kiến thức, kĩ năng và hướng thái độ” của môn học ở trường phổ thông mà Bộ GD-ĐT đã ban hành.

Do yêu cầu mục tiêu giáo dục của môn học và từng bài cụ thể, giáo viên không thể cung cấp cho HS quá nhiều kiến thức - sự kiện vụn vặt, không lựa chọn tùy tiện, làm cho việc học tập trở nên nặng nề. Trên cơ sở chuẩn kiến thức của bài học LS, giáo viên xác định những vấn đề cơ bản, chủ yếu nhất về tư tưởng và tinh thần dân tộc của Hồ Chí Minh, phù hợp với những kiến thức cơ bản của bài học để giáo dục cho HS sao cho phù hợp với từng nội dung bài học LS cụ thể. Chú ý, tránh việc kể chuyện về Bác Hồ thay cho dạy học LS, gây ra tình trạng “quá tải” mà không đi đúng trọng tâm, thực hiện mục tiêu của bài học.

3.4. Tuân thủ những nguyên lí giáo dục nói chung, giáo dục thái độ, tình cảm, tư tưởng nói riêng là “học đi đôi với hành”, tự nguyện tự giác, tránh việc áp đặt, mệnh lệnh. Tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, về lòng yêu nước và TTDT nói riêng được hình thành trên những cơ sở lí luận và thực tiễn, nên việc giáo dục cho HS phải thực hiện nguyên tắc nói và làm; nêu gương những điều HS được tiếp nhận phải trở thành hiện thực, không thể dừng ở nhận thức lí luận, mang tính tư liệu.

Việc giáo dục tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh cũng như giáo dục các mặt khác, phải được tạo môi trường giáo dục, kết hợp giáo dục nhà trường với giáo dục gia đình và xã hội. Thiếu môi trường giáo dục, không có việc nêu gương của thầy cô giáo, cha mẹ, cán bộ thì việc giáo dục không có kết quả.

3.5. Tạo điều kiện cần thiết về thiết bị, các phương tiện dạy học, đổi mới phương pháp dạy học để cho hiệu quả giáo dục được nâng cao. Trên cơ sở nhận thức đúng về tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, tìm hiểu nội dung, chức năng, nhiệm vụ, đặc trưng của bộ môn LS ở trường phổ thông, chúng ta xác định nội dung và phương pháp tích hợp việc giáo dục tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh trong dạy học LS.

Ví dụ: Khi giảng *Bài 17 “Nước Việt Nam dân chủ cộng hòa từ sau ngày 2/9/1945 đến trước ngày 19/12/1946” (LS12)*. Mục tiêu của việc tích hợp là: Học xong bài này, HS phải: - Hiểu được dưới sự lãnh đạo của Đảng, đứng đầu là Chủ tịch Hồ Chí Minh, nhân dân ta đã tiến hành đấu tranh chống giặc đói, giặc dốt, khó khăn về tài chính và giặc ngoại xâm để bảo vệ thành quả Cách mạng tháng Tám; - Liên hệ để thấy được tình cảm yêu nước nồng nàn, TTDT và trách nhiệm lớn lao trước quốc gia - dân tộc, những sách lược khôn khéo, mềm dẻo của Hồ Chí Minh trong việc đối phó với “thù trong, giặc ngoài”. Rút ra

bài học về cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; - Được giáo dục tinh thần yêu nước, tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, lòng kính yêu Chủ tịch Hồ Chí Minh và xác định đúng đắn nhiệm vụ học tập tư tưởng và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

Khi giảng *Bài 20: Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp kết thúc (1953-1954) (LS 12)*. Mục tiêu của việc tích hợp giúp HS: - Hiểu được cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp của nhân dân ta ngày càng phát triển với cuộc tiến công chiến lược trong Đông - Xuân 1953-1954, đỉnh cao là chiến dịch LS Điện Biên Phủ, góp phần kết thúc cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp; - Hiểu được hoàn cảnh, diễn biến, kết quả và ý nghĩa của Hội nghị Giơnevơ. Phân tích nguyên nhân dẫn đến thắng lợi của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược và can thiệp Mĩ; - Biết được công lao của Đảng ta, đứng đầu là Chủ tịch Hồ Chí Minh trong việc đề ra đường lối lãnh đạo nhân dân, tiến hành thắng lợi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược và tấm gương tận tụy với cách mạng của Người; - Hiểu rõ quan điểm, tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đấu tranh ngoại giao và tư tưởng đoàn kết. Qua đó, được giáo dục về truyền thống yêu nước, ý thức dân tộc và trách nhiệm đối với quê hương, đất nước mình.

***

Trên cơ sở những tài liệu của Hồ Chí Minh, chúng tôi lựa chọn sử dụng nhằm phục vụ việc giáo dục cho HS lòng yêu nước và tinh thần dân tộc trong dạy học LS. Từ đó, một lần nữa khẳng định tầm quan trọng của việc giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung và lòng yêu nước, TTDT nói riêng qua bộ môn LS. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2010). *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (1991). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VII*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Võ Nguyên Giáp (chủ biên, 2000). *Tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường cách mạng Việt Nam*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] *Bác Hồ, con người và phong cách*, tập 1 (1993). NXB Lao động.
- [5] Đinh Xuân Dũng (chủ biên, 2006). *Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh*. NXB Giáo dục.
- [6] Bộ GD-ĐT (2011). *Hướng dẫn tích hợp nội dung học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh bậc trung học phổ thông*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [7] Doãn Hùng - Bùi Thị Thu Hà (2007). *Học và làm theo tấm gương đạo đức Bác Hồ*. NXB Từ điển Bách khoa.
- [8] Phan Ngọc Liên (tổng chủ biên, 2009). *Lịch sử 12*. NXB Giáo dục Việt Nam.